

MİDYAT SÜRYANİLERİNİN DÜĞÜN GELENEKLERİ

Erol EROĞLU*
Neşe SARICA**

ÖZET

Bireyin yaşantısında çeşitli dönemler vardır. Doğum, evlenme ve ölüm dönemleri, halk kültüründe geçiş dönemleri olarak anılır. Geçiş dönemlerinde insanlar, çeşitli adet ve inanmalarla kendilerini yeni yaşantılarına hazırlarlar.

Evlenme gelenekleri dünyanın her yerinde görülmekle birlikte, eş seçimi, eş sayısı ve evlilik törenleri, kültürlere göre çeşitlilik göstermektedir.

Bu çalışmada, beş bin yıllık bir geçmişe sahip, türlü zorluklara rağmen günümüze kadar varlıklarını sürdürebilen ve Midyat'ın solan renklerinden biri olan Süryani halkının daha çok dini ağırlıklı uygulamalar içeren düğün törenlerindeki örf, adet, gelenek ve görenekleriyle düğünlerde oynanan oyunlar ve yapılan pratikler araştırılmıştır.

Öncelikle Süryani cemaatinin etnik kimliği hakkında bilgi verildikten sonra farklı din, dil, ırk ve inanca sahip birçok insanın birlikte yaşadığı, ezan sesiyle çan sesinin birlikte yankılandığı hoşgörünün simgesi Midyat'taki Süryani halkının düğün geleneklerine değinilmiştir.

Midyat yöresindeki kültür, din ve dil çeşitliliği toplumlar arasında sürekli olarak bir kültür alışverişi sonucunu sağlamıştır. İlçenin en belirgin özelliği "dinler ve diller kenti" olması, yüzyıllar boyunca bünyesinde farklı dinden insanların bir arada yaşamasıdır.

Bir alan araştırması olarak tasarlanan bu çalışmada, görüşme tekniği çerçevesinde veri toplanarak görüşme soruları hazırlanmış, kaynak kişilerin listesi çıkartılmış ve alan araştırması sırasında katılımlı ve katılımsız gözlemlerde bulunularak, önceden belirlenen kılavuz kişilerden bilgiler alınmıştır. Somut durum tespiti için, kişilerin onayı alınıp teknik kayıt cihazlarından faydalanılarak görüntü ve sesle kayıtlar yapılmış, çalışma ikinci dereceden belgelerle desteklenmiştir.

Kısacası Süryani halkının folkloru, belirtilen sahada yapılan görüşme ve gözlemlere dayandırılarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Süryaniler, Midyat, Düğün, Nikâh.

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü, El-mek: eeroğlu@sakarya.edu.tr

** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Folklor ve Müzikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: katre_2384@hotmail.com

---

THE WEDDING TRADITIONS OF ASSYRIANS IN MIDYAT

ABSTRACT

There are some periods at every life; like birth, marriage and death that are called as transition periods. People prepares themselves to that transition periods by customs and beliefs.

Marriage traditions exist in every society of the world, but differ in aspects like choosing the spouse, quantity of spouses and marriage ceremonies.

In this study, the folk dancing, traditions and practices performed in wedding ceremonies -which include religious exercises- of Assyrian community researched. Assyrian people, being discolored part of Midyat, who have a history of five thousand years and succeeded to subsist till today despite many struggles.

Firstly, information was given about the ethnic identity of Assyrian community, and then wedding traditions of Assyrian community in Midyat where many people from various religions, races and beliefs and the voices of the azan and church bell sounded at the same time was mentioned.

Culture in Midyat locale, religion and language variance provided conclusion of constant a cultural relations. Most distinct feature of township is being “town of religions and languages”, living under the co-existence of people of different religions over the centuries.

In this study designed as fieldwork, interview questions were prepared in regard to interview technique, the list of resource people was compiled and the information was provided through predetermined adviser people by using participant and non-participant observation during the fieldwork. For the determination of concrete situation, image and voice were recorded by utilizing recording devices with people's consent and the study was supported by second-degree documents.

In short, the folklore of Assyrian people is aimed to study in regard to the interviews and observations in the specified area.

Key Words: Assyrians, Midyat, Wedding, Marriage.

Giriş

Mardin, sahip olduğu kültürel değerleri günümüze kadar taşıyan, farklı kültürleri ve dinleri içinde yoğurmuş, birçok eski uygarlıklara beşiklik yapmış, zengin kültürel varlıklara sahip olan bir kenttir.

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Mardin, Mezopotamya ve Anadolu'da ilk uygarlıkların ortaya çıktığı merkezlerden biridir. Güneydoğu Anadolu bu iki alan arasında geçiş bölgesi durumundadır. Bu sebeple Mezopotamya ve Anadolu uygarlıkları Mardin'in kültürel gelişmesinde etkili olmuştur. Bu yöreye yerleşen çeşitli toplulukların etkisiyle Mardin'de renkli bir kültürel yapı ortaya çıkmıştır.

Mardin'in kültürel yapısı içinde yaşama biçimi, giyim, kuşam, beslenme biçimleri, dinsel yapı, boş inançlar, evlenme gelenekleri de yer almaktadır. Ayrıca maniler, efsaneler, atasözleri, bilmeceler, halk müziği ve geleneksel oyunlar vb. halk edebiyatı ürünleri de bu yapıyı tamamlayan önemli unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Yöre kültürünün oluşumunda inançların önemli bir yeri vardır. İl nüfusunun büyük bir çoğunluğu Müslüman'dır. Bunun yanında Süryanî mezhebinin dinsel yapıda önemli bir konumu vardır. İdil, Nusaybin, Midyat ve Gercüş yöresindeki kimi köylerde de "Yezidi" toplulukları yaşamaktadır. Değişik inançtaki topluluklar yüzyıllarca bir arada yaşamanın uyumuyla dinî bayramlarda birbirlerini kutlamaktadır¹.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alan Mardin iline bağlı bir ilçe olan Midyat; doğusunda Dargeçit, batısında Ömerli, kuzeybatısında Savur, kuzeyinde Batman'a bağlı Gercüş, güneyinde Nusaybin, güneydoğusunda ise Şırnak'a bağlı İdil ile çevrilidir².

Midyat ilçesinde köklü tarihi ve farklı kültürü ile dikkat çeken Süryanilerin kökeni olarak Hz. Nuh'un oğlu Sam'a dayandıkları sanılmaktadır. Elli asırlık tarihi süreçte isim değişikliğine uğramış olsalar da, son yirmi asırdır "Süryani" adıyla anıldıkları kesindir. Süryaniler, kültürlerini ve inançlarını korumuş, günümüze kadar taşıyabilmişlerdir. Aramiler, Süryanilerin ataları olarak kabul edilmektedirler³.

"Arami" adı ilk defa Amarna tabletlerinde "Ahleme" olarak geçmektedir. Tiglat-Pileser dönemine kadar Aramilerden Ahlamu, Ahleme olarak sözedilmiş, bu dönemden itibaren Arami adı kullanılmaya başlamıştır. M.Ö. II. yüzyılda Fırat'tan Nil'e kadar uzanan bölgede hiçbir merkezi devletin egemen olmaması, Aramilerin birçok beylik kurmasına imkân tanımıştır. Aramiler Mezopotamya'ya kuzeyden ve güneyden akımlarını sürdürerek Turabdin dağlarına, Yukarı Dicle topraklarına dağılmışlardır⁴.

Aramiler; Hıristiyanlığın, Antakya şehrine girdiği dönemde (M.S. 37-43) bölgede etkin durumdaydılar. Çeşitli putlara tapan Aramilerin büyük çoğunluğu, İsa Mesih'in öğretisini kabul ederek Hıristiyanlığı seçmişlerdir. Buna paralel olarak kendilerini ifade etmek için kullandıkları "Arami" adı yerine "Süryani" tabirini kullanmaya, aynı şekilde konuştukları "Aramice" lisanına da Süryanice demeğe başlamışlardır. Süryaniler Hıristiyanlığı ilk kabul eden millet olduklarından "Süryan-i Kadim" olarak adlandırılmaktadırlar⁵.

¹ Hamdi GÜLEÇ; **Mardin'in Kültürel Hayatı ve Yetiştirdiği Ünlü Simalar**, Makalelerle Mardin Cilt: IV, Mardin İhtisas Kütüphanesi Yayınları No: 10, İstanbul, 2007, s.1-2.

² Midyat Kaymakamlığı Resmi Sitesi; www.midyat.gov.tr.(10 Ağustos 2012)

³ Vahap İŞ; **Midyat Dinler ve Diller Kenti**, Hedef Gazetecilik, İstanbul, 2006, s.143

⁴ Bethil BOKFÖRLAG; **Mezopotamya Uygarlığında Süryani Halkı**, Kişisel Yayınlar, Ankara, 2008, s.72-74.

⁵ Vahap İŞ; 2006, s.143-144.

Süryani cemaatinin adı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir yoruma göre Süryani adı, Lübnan'ın Sur kentinden gelmektedir. Bir başka görüşe göre bu ad, Arami Kralı Suros'tan kaynaklanmaktadır⁶.

Süryaniler, günümüzde yaklaşık olarak beş milyon tahmin edilen nüfuslarıyla Türkiye, Suriye, Irak, Lübnan, Ürdün, İsrail ve Hindistan'da yaşamaktadırlar. Ancak yirminci asrın son çeyreğinde, büyük bir bölümü Türkiye ve Ortadoğu'dan ayrılarak, başta Avrupa ve İskandinav ülkeleri olmak üzere Amerika'ya, Avustralya'ya göç etmişlerdir⁷.

Farklı kültürlere, farklı dinlere ve dillere ev sahipliği yapan Midyat'ta; yüzyıllardır bir arada yaşayan Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yezidiler kendi inançları doğrultusunda örf ve adetlerini ortaya koymaktadır.

Özellikle bireylerin yeni bir sosyal grup oluşturmalarını sağlayan düğün ve evlilik kurumunda, sosyo-kültürel unsurların çok önemli davranış kalıplarını görmek mümkündür⁸.

Her toplumda olduğu gibi Midyat Süryanilerinde de evlilik, hayat ve insan soyunun devamlılığını sağlamak için kurulmuş kutsal ve değerli bir kurumdur. Süryanilerde tek eşlilik hâkimdir ve boşanma yasaktır. Tek eşlilik uygulaması, kadının tüm hallerde ve şartlarda, erkeğe itaat etmesini zorunlu kılmaktadır. Zina hali dışında boşanma kesinlikle reddedilmektedir⁹.

Bu durum Kitab-ı Mukaddes'teki ayetlerde: “Evli olanlara buyruk veriyorum: Kadın kocasından ayrılmasın. Bu buyruğu veren ben değilim, Rab'dir. Ayrılsa da başkasıyla evlenmesin, ya da kocasıyla barışsın. Erkek de karısını boşamasın”, “Karısını boşayıp bir başkasıyla evlenen kişi zina etmiş olur. Kocasının boşadığı bir kadınla evlenen de zina etmiş olur”¹⁰ şeklinde anlatılmaktadır.

Süryanilerde yaygın olan evlenme biçimleri severek ve görücü usulüyle evlenmelerdir. Kız kaçırma çok nadir görülen bir olaydır ve birbirlerini seven gençlerin ailelerinin müsaade etmemeleri nedeniyle gerçekleşir; aksi takdirde zorla kız kaçırma yoktur¹¹.

Midyat Süryanilerinde evlenecek olan erkeğin yaşı eskiden 17–18 iken, günümüzde genel olarak 20 yaş ve üzeridir. Kızlar için eskiden 14–16 olan evlenme yaşı günümüzde en az 18 yaştır. Geçmişte Müslümanların Süryani genç kızları kaçırılmaları yaygın olduğundan dolayı bu duruma engel olabilmek için gençleri erken yaşta evlendirmişlerdir¹².

Düğün Öncesi

Evlenecek olan erkeğin her şeyden önce askerliğini yapmış olması ve geçimini sağlayacak bir iş sahibi olması gerekmektedir. Evlendirilecek gençlerin sütkardeş, kirve ve amca çocukları olmamalarına dikkat edilir. Bu durumdakiler öz kardeş olarak görülmektedirler. Özellikle evlendirilecek olan gençlerden her ikisinin de aile yapılarına bağlı, inançlı, namuslu olmalarına, zihinsel ve bedensel bir özrünün bulunmamasına dikkat edilir¹³.

⁶ İbrahim İŞLER; Mehmet ÇETİN, *Dinler ve Diller Diyarı Midyat*, Midyat Belediyesi Yayınları, Mardin, 2000, s. 48-49

⁷ Vahap İŞ; 2006, s.144.

⁸ Mustafa AKSOY; *Doğu Anadolu Kültürü Üzerine Bir İnceleme*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 2007, s.113.

⁹ A. TAŞĞIN, E. TANRIVERDİ, C. SEYFELİ; *Süryaniler ve Süryanilik III*, Orient Yayınları, Ankara, 2005, s.248.

¹⁰ Kitab-ı Mukaddes; Pavlosun Korintoslulara I. Mektubu, 7:10-11, Markos; 10:11-12.

¹¹ **K-1:** Seyde GÜVEN; 1970 Midyat Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı.

K-2: Sevim DİDİŞ, 1975 Nusaybin Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı.

¹² **K-3:** Ayhan GÜRKAN, 1974 Midyat doğumlu, ilkokul mezunu, kilise görevlisi.

K-4: Fehime BEĞTAŞ, 1938 Midyat doğumlu, okur yazarlığı yok, ev hanımı

¹³ **K-2, K-3, K-4.**

Kız İsteme ve Söz Kesme

Süryani aileler; evlenme çağına gelmiş erkek çocuklarının evlilik hakkındaki düşüncelerini konuşarak öğrenirler. Eğer çocuğun sevdiği bir kız yoksa ve evlenmek istiyorsa, aile çocuklarına uygun kız aramaya başlar. Midyat'ta uygun bir kısmet bulunmazsa eş dost aracılığıyla yakın yerlerden kız aranır¹⁴. Kızlar genellikle düğünlerde, ev gezmelerinde görülür ve beğenilir. Midyat Süryanilerinde gelin olarak seçilecek kızın öncelikle aile yapısına bakılır. Ailesi uygun görülen kızın; inançlı, iyi huylu, becerikli ve güzel olmasına özen gösterilir¹⁵.

Beğenilen kızın evine çat kapı gidilmez. Böyle bir davranış Süryani cemaatinde ayıp karşılanır. Bu nedenle gelin adayını görmeye gitmeden önce "size kahve içmeye geleceğiz" diye haber gönderilir. Böyle bir isteği geri çevirmek ayıp karşılanacağı için kız evi isteği geri çevirmez ve kabul eder¹⁶.

Erkek tarafı; çiçek, tatlı, meyve götürerek kızı görmeye gider. Baba "Kabul ederseniz size akraba olmaya geldik" diyerek söze başlar ve ziyaretlerinin sebebini açıklamaya çalışır¹⁷. Kahveler içildikten sonra oğlan ile kız görüşür. Erkek kızı beğendiyse kız evindeyken ailesine söyler. Ancak; kız erkeği beğenmiş olsa dahi hemen görüşünü söylemez. Ziyaretten sonra bir hafta içinde kız evi erkek tarafına olumlu yahut olumsuz cevaplarını bildirir. Bunun sebebi, kız evinin kendisini naza çekmesi ve durumu ağırdan almak istemesidir. Kız evinden olumsuz cevap alınrsa tekrar gitmekte ısrar edilmez. Cevap olumlu ise, kız tarafının uygun gördüğü bir zamanda damat adayını, anne - babası ve yakın akrabaları kız evine söz kesmeye giderler¹⁸. Söz kesiminin olduğu gün ekonomik durumu iyi olan aileler, söz yemeğinde kullanmaları için büyük baş hayvan keserek kız tarafına yollarlar¹⁹.

Süryanilerde söz kesimine "nişan" denilmektedir¹⁴. Söz kesimi akşamı kız evinin hazırladığı yemekler yenildikten sonra sohbet edilir. Daha sonra papaz eşliğinde yüzükler takılır. Düğüne kadar geline takı olarak bir şey takılmaz. Kıza kilisenin belirlediği takılardan (ucunda haç olan zincir, yüzük, küpe, saat) başka bir şey takılamaz. Daha fazlasını isteyen aile kilise tarafından cezalandırılır. Söz kesiminde erkeğe bir şey almak şart değildir. Ancak; kız tarafı hediye amaçlı olarak damada saat yahut ayakkabı almaktadır²⁰.

Sözden sonra erkek tarafı kız evine gider ve nişan günü belirlenir. Midyat Süryanilerinde nişan töreni düğünün yarısı sayıldığı için önemlidir²¹.

Evlenmek istemeyen kızı zorla evlendirme gibi bir durum da söz konusu değildir. Çünkü Süryanilerde evlilik geri dönüşü olmayan bir yoldur ve evliliklerde zina dışında boşanma yasaktır. Bu nedenle aileler böyle bir mesuliyeti göze almak istemediklerinden son sözü kızın kendisine bırakırlar²².

Yirmi yıl öncesine kadar başlık âdeti olmakla birlikte günümüzde böyle bir uygulama yapılmamaktadır. Başlık isteyen aile olursa kilise tarafından cezalandırılmaktadır²³.

¹⁴ K-1, K-3, K-4.

¹⁵ K-3, K-4, K-5: Emel DİDİŞ, 1950 Midyat doğumlu, Okur-Yazar değil, Ev Hanımı.

¹⁶ K-4.

¹⁷ K-6: Simon ÜSTÜN, 1971 İdil doğumlu, İlkokul Mezunu, Şoför.

¹⁸ K-2, K-3, K-4.

¹⁹ K-2, K-6.

²⁰ K-2, K-3, K-4.

²¹ K-2, K-3.

²² K-3, K-4.

²³ K-3, K-4, K-5.

Nişan

Nişan töreni genellikle cumartesi ve pazar günleri kız evinde yapılır. Nişan töreni için kız evinde yapılacak olan bütün masrafları erkek tarafı karşılar. Nişan töreninde ruhbanın olması şarttır. Çünkü ruhban, gelin ile damada takılacak olan yüzükleri ve kızın çeyizini kutsar. Bu kutsama esnasında gelinin yanında vaftiz annesi, damadın yanında ise vaftiz babası bulunur. Bu kişilere “kirve”de denilir. Bu kişilerin görevleri, gelin ve damada vekillik etmektir. Nişan süresince gelin ve damadın yanında yer alırlar²⁴.

Nişan töreninde ruhban tüm davetlilerin de duyabileceği bir şekilde damat ve geline birbirlerini kabul edip etmediklerini sorar. Eğer birinden hayır cevabı alınırsa ruhban o nişan törenini gerçekleştirmez. Bunun sebebi Süryani cemaatinde zorla evlendirme olayının yasak olmasıdır²⁵.

Nişan töreninde yüzükleri ruhban takar. Nişan yüzükleri takıldıktan sonra ruhban gelin ile damadı “prens ve prenses” olarak ilan eder. Daha sonra gelin ile damat, her ikisinin kirvesi ve papaz “ikliçe²⁶” denilen çöreği hep birlikte tutarak iki parçaya ayırmaya çalışırlar. Büyük parça kime düşerse evde onun sözünün geçeceğine inanılır. Diğer bir açıklaması ise evliliğin önemini ve kutsallığını göstermek içindir. Evlilik bütünlük açısından çöreğe benzetilir. Nasıl ki ekmek parçalandıktan sonra bir araya getirilemiyorsa, evlilikte de huzursuzluklar aileyi parçalamaktadır. Bu nedenle gençlerin ailelerine sahip çıkmaları gerektiği anlatılmak istenir²⁷.

Nişan töreninden sonra aileler bir araya gelerek düğün tarihini belirler. Düğünler genellikle yaz aylarında yapılır. Nişan ile düğün arasını pek uzun tutmazlar. Bu süre en fazla 6 ay bulur²⁸.

Nişanlılık döneminde çiftlerin birbirleriyle görüşmelerinde herhangi bir kısıtlama yoktur ancak kız tarafından biri çiftlerin yanında bulunur²⁹. Eskiden nişanlılık döneminde damadın gelini görmesi günah yahut uğursuzluk sayılmış bu nedenle gelin yüzünü damada göstermemiş. Bu konuda farklı hikâyeler anlatılmaktadır. Bir rivayete göre, çok eskiden kız çeşmeden su getirmeye gitmiş. Dönüşte nişanlısını görmüş. Nişanlısının onu görmemesi için kendini yolunun üzerinde bulunan kuyuya atmış. Bunu gören nişanlısı da arkasından kuyuya atlamış ve ölmüşler. Diğer bir rivayette ise nişanlılık döneminde damat kızın evine gittiği zaman kız yüzünü damada göstermediği için yüklüğün arkasında saklanıp perde arasından nişanlısını görmeye çalışmış³⁰.

Nişanlılık dönemine denk gelen bayramlarda, kız evinin yapacağı bayram masraflarını, gelinin bayramlık kıyafetlerini erkek tarafı karşılar. Hatta Pascalya bayramında kız evine gelecek olan misafirlere dağıtılan yumurtaları dahi erkek tarafı boyanmış bir şekilde hazırlayıp sepetler içerisinde kız evine getirir. Bu yumurtalar bayramlaşmaya gelen misafirlere ikram edilir³¹.

Düğün Esnasında Adetler

Eskiden düğüne davet edileceklerin listesi hazırlanır, ev halkından iki genç ellerindeki listeye göre evleri gezerek halkı düğüne davet ederlermiş. Günümüzde ise düğün davetiyesi

²⁴ K-2, K-3.

²⁵ K-3.

²⁶ İklice; Süryaniler tarafından önemli günlerinde yapılan bir tür çörektir. Klice, Pascalya çöreği, Hayat çöreği de denilmektedir. Düğünlerde gelin ve damat, nikâhtan sonra kliceyi beraber kırarak, hayatı acısıyla tatlısıyla beraber paylaşacakları mesajını verirler.

²⁷ K-3.

²⁸ K-3, K-4.

²⁹ K-4.

³⁰ K-3, K-4.

³¹ K-4.

gönderilmekte ya da papaz kilisede herkesin duyabileceği şekilde duyuru yaparak herkesi düğün törenine davet eder. Düğün törenine sadece Süryani tanıdıklar değil Müslüman olan tanıdıklar da davet edilir³².

Düğün töreninden birkaç gün önce gelin ve gelinin birinci dereceden akrabalarıyla düğün alışverişi yapılır. Bu alışverişte geline düğün ihtiyaçlarının dışında iki elbise, ayakkabı gibi hediyeler alınır. Ayrıca gelinle beraber olan yakın akrabalarına da hediyeler alınır³³.

Düğünden bir hafta önce evdeki odalardan biri boşaltılır ve bu odada kızın çeyizi sergilenir. Çeyizi görmeye gelen eş-dost, akrabalar, komşular çeyizin üzerine para atarlar. Gelinin çeyizinde eğer beyaz eşya gibi ağır olan eşyalar var ise daha önceden damadın evine götürülür, onların dışındakiler düğün günü gelinle birlikte baba evinden çıkartılır³⁴.

Kına Gecesi

Kına gecesi, cumartesi günleri kız evinde kadın erkek karışık bir şekilde yapılmaktadır. Kına gecesinde yapılacak olan tüm masrafları nişanda, söz kesiminde olduğu gibi erkek tarafı karşılar. Yoğrulacak kınayı, ikram edilecek çerezi damat tarafı kendi evinden getirir³⁵. Gelin ve damadın eline yakılacak olan kına, damat ve gelinin önünde yoğrulur. Kına yoğrulan kişi tarafından ve her ikisinin eline yakılır. Kınayı bekâr birinin yoğurması kural değildir, dul olmamak kaydı ile kınayı herkes yoğurabilir ve yakabilir. Kına damadın serçe parmağına, gelinin ise avucunun ortasına yakılır. Gelinin eline kına yakılmadan önce kayınvalide gelinin avucuna altın bırakır. Daha sonra yoğrulan kına küçük toplar haline getirilerek tepsiye dizilir ve ortalarına mumlar dikilir. Gelin ile damat kına tepsisini ellerine alıp karşılıklı oynarlar ve bekâr olan gençler kına tepsisinin altından geçmeye çalışırlar. Bu uygulama uzun süre devam eder. Kına gecesinin sonunda paketlenmiş olan kına ve çerezler gelen davetlilere dağıtılır³⁶.

Nikâh ve Düğün

Medenî kanuna uymak ve suçlu duruma düşmemek için dinî nikâhtan önce resmi nikâh kıyılır. Aksi takdirde papaz dinî nikâhı kıymaz. Ayrıca papazın dinî nikâhı kıyabilmesi için baş metropolitte gençlerin evlenebilmelerine dair izin kâğıdı alınması zorunludur.

Dinî nikâh töreni, pazar günü öğleden sonra gerçekleştirilir. Nikâhtan önce papaz, damat evine gider ve damat düğün kıyafetlerini giymeden önce damadın elbiselerini kutsar. Bu işlem bittikten sonra evdekiler damada hediye olarak para verirler ve bu parayı damat isterse kendi alır isterse de papaza verir³⁷. Daha sonra hem damadın kim olduğunu belirtmek hem de nazardan korumak düşüncesiyle damadın koluna, beşbirlik ya da altın haç dikili olan kurdele bağlanır. Bu işlemlerden sonra erkek tarafı konvoylar halinde gelini almaya kız evine giderler³⁸. Gelini almaya gelenler kız evinde 10-15 dakika oynarlar. Alkışlar ve “helhele”³⁹ eşliğinde gelin evden çıkartılır. Gelini damada erkek kardeşi yahut babası teslim eder. Erkek kardeş teslim ettiğinde damat erkek kardeşe bahşiş verir⁴⁰.

Gelin alma sırasında, damattan bahşiş kopartmak amacıyla damada kapı açılmaz. Damat içeri girip gelinin yanına oturmak istediğinde kız evinden biri damadın yerine oturur. Genç

³² K-1, K-3.

³³ K-7: Sara ÜSTÜN, 1975 Dargeçit doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı.

³⁴ K-2, K-5.

³⁵ K-1, K-4.

³⁶ K-1.

³⁷ K-3.

³⁸ K-2, K-6.

³⁹ Arapça bir kelimedir. Yörede zılgıt çekmeye “helhele” denilmektedir (K-1).

⁴⁰ K-1, K-2.

kızlardan biri gelinin ayakkabısını saklar, bahşişini alıncaya kadar vermez⁴¹. Gelin evden çıkartılırken erkek tarafından bir kişi kız evinden gizlice bardak kaçıır ve bardağı damada verir. Damat evden çıktıktan sonra bardağı yere çarpıp kırar⁴².

Günümüzde artık gelini babasının evinden çıkartmak eskisi gibi yaygın değil. Damat gelini kilisede beklemekte ve gelin, damada erkek kardeşi yahut babası tarafından kilisede teslim edilmektedir⁴³.

Dinî nikâhtan önce, gelin ve damat papaza tövbede bulunurlar ve ondan sonra nikâha geçilir. Dinî nikâh süresince gelin ve damadın yanında kirveleri bulunur. Nikâh süresince kirveler ellerinde mum tutarlar. Damadın kirvesi, nikâh boyunca gelin ve damadın arkasından ikisinin ortasına gelecek şekilde haç tutar⁴⁴. Nikâh uzun sürdüğü için tören esnasında gelin ile damada uyanık kalmaları için iğne dürtülür. Bu uygulama eskisi kadar yaygın olmamakla beraber halen uygulandığı görülmektedir⁴⁵. Nikâh süresince tütsü yakılır, papaz ayin yaptırır, İncil'den dualar okunur. Papaz yüzükleri kutsadıktan sonra gelin ve damadın parmağına yüzükler takılır. Bu esnada helhele çekilir ve damatla gelinin üzerine buğday serpilir. Yüzüklerden sonra papaz gelin ile damada takılacak olan taçları kutsar ve önce damada, sonra geline taç takılır. Böylece gelin ile damat “kral ve kraliçe” ilan edilir. Gelin ve damat alkışlanır, “helhele” çekilir ve yine gelin ile damada bereketin sembolü olan buğday serpilir. Eskiden gelin ile damada takılan taç kumaştanmış, günümüzde ise gümüşten taç takılmaktadır. Nikâh merasimi bittikten sonra davetliler gelin ile damadı tebrik ederler, hediyelerini takarlar. Tebrikler bittikten sonra düğün salonuna geçilir⁴⁶.

Eskiden düğünler evlerin avlusunda yapılırken, günümüzde ülkemizin birçok yöresinde olduğu gibi salonlarda yapılmaktadır⁴⁷.

Gelin ile damat düğün salonuna girmeden evvel annesi damada içinde şeker, çerez ve bozuk para bulunan testiyi verir, damat testiyi yere çarpıp kırmaya çalışır. Bu uygulama aynı şekilde düğün merasiminden sonra gelin ve damat eve girerken de tekrar edilir⁴⁸.

Düğünler, halk oyunları, Süryani kültürüne yeni yerleşmeye başlayan davul zurna eşliğinde ve özel olarak düğüne getirilen Karaçiler⁴⁹'in çaldığı kemança eşliğinde oynanarak yemekli, içkili bir şekilde gerçekleşir.

Şehhani, Bario, Erzitama, Gulle, Peyda, Hıddıkmedin, Zamoke ve Şorra Süryanilere özgü halk oyunlarıdır. Bu oyunlar içinde Midyat'ta yaşayan Süryani halkının düğünlerinde en çok oynadığı oyun buradaki adıyla Peyda, halk içindeki adıyla “Bagiye”dir⁵⁰.

Düğünlerde kilisenin belirlemiş olduğu takılar (ucunda haç olan zincir, yüzük, küpe ve saat) ve davetlilerin diğer hediyeleri gelin ve damada takılır⁵¹.

⁴¹ K-1.

⁴² K-1, K-4, K-8: Naile SEVER, 1977 Midyat doğumlu, İlkokul mezunu, Ev hanımı.

⁴³ K-3, K-8.

⁴⁴ K-1.

⁴⁵ K-4.

⁴⁶ K-1.

⁴⁷ K-3, K-4.

⁴⁸ K-1, K-3, K-8.

⁴⁹ Karaçiler; kendilerini Sazbant diye tanımlamaktadırlar. Daha çok Nusaybin ve Midyat civarında yerleşik olan ve özellikle müzik konusunda bölgede söz sahibi olan Sazbantlar, kendileri dışındakiler tarafından Karaçi diye isimlendirilmektedirler. Müzikle uğraşanlara ayrıca Mutrip denilmektedir. Midyat civarında Kemança adını verdikleri müzik aletlerini, düğün sunnet gibi merasimlerde icra etmektedirler. Kemançenin dışında keman, davul ve zurna da çalmaktadırlar. Ahmet TAŞĞIN; “*Yezidiler, Becirmaniler, Karaçiler*”, Makalelerle Mardin IV Önemli Simalar Dini Topluluklar, Mardin İhtisas Kütüphanesi Yayın No:10, İstanbul, 2007.

⁵⁰ Senem KURNAZ; *Mardin Midyat'taki Süryanilerin Halk Oyunları ve Oyun Müzikleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Düğün merasimi bittikten sonra gelin ile damat eve getirilir. İçeri girmeden önce gelin ve damat birlikte kapının üzerine bıçakla haç işareti çizerler. Eskiden damat ve gelin eve girmeden önce damadın eline kırması için içinde çerez, şeker, para olan testi verilirmiş. Damat evin damına çıkıp oradan kapının önüne testiyi atarmış. Günümüzde ise damat dama çıkmadan kapının önünde testiyi kırmaktadır⁵².

Düğün Sonrası

Midyat Süryanilerinde düğünün ertesi gününe yani pazartesi gününe “sabahiye” denilir. Sabahiye günü gelin ve damadın ilk kahvaltısını gelinin annesi hazırlar ve damadın evine yollar. Bu kahvaltı sofrasında; kaburga dolması, kuzu dolması, şambörek, dobo, içli köfte, aya köfte, sembusek gibi Midyat’a özgü yemekler bulunur. Gelin ve damat gelen yemeklerden tattıktan sonra ev halkı yemeklerden yemeye başlar⁵³.

Sabahiye günü öğleden sonra evin avlusunda kadınlar toplanır eğlence yaparlar. “Sabahiye”ye gelen konuklar beraberlerinde hediye olarak küçük ev aletleri yahut para getirirler, eli boş gelmezler. Ayrıca gelen konuklar damat evinden eli boş gönderilmez. Kayınvalide gelen konukların her birine hediye olarak çorap, havlu, iç çamaşırı vb. verir. Akşama doğru kadınların eğlencesi biter bu defa erkeklerin eğlencesi başlar. Damat ve arkadaşları yemekli, içkili, müzikli eğlence düzenlerler ve gece yarısına kadar eğlenirler⁵⁴.

Düğünden sonraki ilk cumartesi günü kızın ailesi erkek tarafını yemeğe davet eder. Bu davete, “radde”⁵⁵ denilmektedir. Gelin bir hafta babasının evinde kalır, damat ise 1-2 gece burada kalır. Aile kızlarına hediye olarak altın yahut bilezik, damada ise altın yüzük takarlar. Bir haftalık süre dolduktan sonra damat gelini almaya geri gider. Bu defa erkek tarafı kızın ailesini yemeğe davet eder. Böylelikle aileler arasında gidip gelmelerin önü açılmış olur⁵⁶.

Din Adamlarının Evlenmesi

Süryani kilisesine göre diyakos ve papaz grubunda olan din adamları evli olurlar. Bunlar bekâr iken bu rütbeleri alamazlar ve hanımları öldüğünde tekrar evlenebilirler. Papaz sınıfında olan din adamları evli olabilir ancak hanımları öldükten sonra evlenemezler. Bunların hanımları da kocaları öldükten sonra evlenemez. Bu nedenle papazlık rütbesi verilecek olan din adamı karısının rızasını almak zorundadır. Bunun sebebi cemaatin manevi babası olması ve cemaatin de kendisine baba diye hitap etmesidir. Dolayısıyla tekrar evlenmesi kendi kızlarından birisiyle evlenmiş gibi sayılmaktadır. Bu sınıfta olanlar bekârlığa güç yetiremeyip evlenmek istediklerinde, papazlık görevlerinden istifa etmeleri gerekmektedir. Manastırda Rahip olan din adamları evlenmezler, hayatları boyunca bekâr yaşarlar ve episkopos, metropolit ve patrik bunlardan seçilir. Ancak karısı ölmüş papaz bilgi ve ahlak bakımından uygun olursa episkopos sınıfına geçebilir⁵⁷.

Sonuç

Bu çalışmada Mardin-Midyat’ta yaşayan Süryanilerin evlenme ile ilgili kültürleri alan araştırmasına dayalı olarak ele alınmıştır. Konuyla ilgili çeşitli kaynaklardan ve alan araştırmasında yapılan mülakatlar ile elde edilmiş ve bu çalışmada işlenmiştir.

⁵¹ K-1, K-5, K-8.

⁵² K-3, K-4.

⁵³ K-2, K-3, K-4.

⁵⁴ K-2, K-5, K-8.

⁵⁵ Arapça bir kelimedir ve Türkçe “geri getirme” anlamında kullanılmaktadır. K-9: Zeyni SEVEN, 1981 Midyat Doğumlu, Lise Mezunu, Midyat Belediyesinde Memur.

⁵⁶ K-2, K-3, K-4, K-8.

⁵⁷ Sami KILIÇ; *Elazığ’da Yaşayan Süryanilerde Düğün İle İlgili İnanışlar ve Uygulamalar*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 2, Elazığ, 2003: 267-278.

Süryanilerin günümüz şartlarında kültürel değerlerini yavaş yavaş yitirirken Midyat'ta ise kısmen devam ettirdikleri görülmektedir. "Süryani" gençliğinin çoğu bu tür kültürel değerlerinden giderek uzak olmasına karşın bölgedeki daha yaşlı Süryaniler'in kültürü devam ettirmeye çalıştıkları belirlenmiştir.

Gelişen dünya ile birlikte değişime uğrayan Süryaniler folklorik yapılarını pek çok kültür gibi erozyona uğratmışlardır. Yıllardır iç-içe barış ortamında yaşayan Müslüman halk ve Süryaniler arasındaki dostane ilişkilerin bir sonucu olarak, Midyat'taki Süryaniler, sosyal hayatta Hristiyan dininin gerekleri dışındaki hususlarda Müslüman halkın örf ve adetlerini benimsemiş ve uygulamışlardır. Bunu en açık bir şekilde Süryanilerdeki düğün adetlerinde görmek mümkündür.

Midyat'taki Süryanilerinde, kilisede yapılan nikâh merasimi, kızın rızası olmadan babası tarafından evlendirilememesi, yakın akraba evliliğinin olmaması, evlendikten sonra zina haricinde boşanmanın olmaması gibi uygulamalar Kitab-ı Mukaddes ayetlerine dayanan uygulamalardır.

Kız istemeye giderken eli boş gidilmemesi, kızın gelen görüncülere kahve ikram etmesi, söz kesmede yüzük takılması, nişanlanma, düğüne davet biçimi, geline kına yakma âdeti, düğünde geline takı takılması ve gelen konuklara yemek verilmesi gibi düğün gelenekleri bölgede Müslümanlar tarafından uygulanan ancak Süryaniler tarafından da benimsenen uygulamalardan bazılarıdır. Bu uygulamalar Orta Asya'dan Balkanlara kadar Türk dünyasında fonksiyonelliğini günümüzde de koruyan inanç ve pratiklerdir.

İnsan hayatının başlıca üç önemli geçiş döneminden biri olan evlenmeyle ilgili Mardin-Midyat'da birçok inanç, âdet, töre, tören, dinsel ve büyüsel özlü pratik kümelenmiştir. Bütün bunlardan amaç kişinin bu geçiş dönemindeki durumunu belirlemek, kutsamak kişiyi var olduğuna inanılan tehlike ve zararlı etkilerden korumaktır.

Geçiş dönemi inanmalarının eski Türk kültürüyle bağları vardır. Türk kültürü, İslami kültür dairesine girildikten sonra bir bölümü aynen yaşatılmış, bir bölümü İslami kültürde yeniden yapılanmıştır. Birçok eski ritüel işlevini kaybetmiş âdet olarak sürdürülmektedir.

Evlenmeyle ilgili inanç, inanma ve pratikleri yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş belli kalıpları olan bir bütündür. Bunlarda Midyat insanının düşünce yapısını, kültürünün sergilenişini değerlerini, dinamiklerini, dünyaya bakışını görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Mustafa; **Doğu Anadolu Kültürü Üzerine Bir İnceleme**, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 2007.
- BOKFÖRLAG, Bethil; **Mezopotamya Uygarlığında Süryani Halkı**, Kişisel Yayınlar, Ankara, 2008.
- GÜLEÇ, Hamdi; **Mardin'in Kültürel Hayatı ve Yetiştirdiği Ünlü Simalar**, Makalelerle Mardin Cilt: IV, Mardin İhtisas Kütüphanesi Yayınları No: 10, İstanbul, 2007, s.1-2.
- İŞ, Vahap; **Midyat Dinler ve Diller Kenti**, Hedef Gazetecilik, İstanbul, 2006.
- İŞLER, İbrahim- ÇETİN; Mehmet, **Dinler ve Diller Diyarı Midyat**, Midyat Belediyesi Yayınları, Mardin, 2000.
- KILIÇ, Sami; **Elazığ'da Yaşayan Süryanilerde Düğün İle İlgili İnanışlar ve Uygulamalar**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 2, Elazığ, 2003: 267-278.
- Kitab-ı Mukaddes; Pavlosun Korintoslulara I. Mektubu, 7: 10-11; Markos, 10: 11-12.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

KURNAZ, Senem; **Mardin Midyat'taki Süryanilerin Halk Oyunları ve Oyun Müzikleri**, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Midyat Kaymakamlığı Resmi Sitesi; (www.midyat.gov.tr)

TAŞĞIN, Ahmet- TANRIVERDİ, Eyyüp-SEYFELİ, Canan; **Süryaniler ve Süryanilik III**, Orient Yayınları, Ankara, 2005.

TAŞĞIN, Ahmet; **“Yezidiler, Becirmaniler, Karaçiler”**, Makalelerle Mardin Cilt: IV, Mardin İhtisas Kütüphanesi Yayınları No:10, İstanbul, 2007.

Kaynak Kişiler

	Adı Soyadı	Doğum Yılı	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Mesleği
K-1	Seyde GÜVEN	1970	Midyat	İlkokul	Ev Hanımı
K-2	Sevim DİDİŞ	1975	Nusaybin	İlkokul	Ev Hanımı
K-3	Ayhan GÜRKAN	1974	Midyat	İlkokul	Kilise Görevlisi
K-4	Fehime BEĞTAŞ	1938	Midyat	Okur-Yazar Değil	Ev Hanımı
K-5	Emel DİDİŞ	1950	Midyat	Okur-Yazar Değil	Ev Hanımı
K-6	Simon ÜSTÜN	1971	İdil	İlkokul	Şoför
K-7	Sara ÜSTÜN	1975	Dargeçit	İlkokul	Ev Hanımı
K-8	Naile SEVER	1977	Midyat	İlkokul	Ev Hanımı
K-9	Zeyni SEVEN	1981	Midyat	Lise	Memur